

Alt for Norge

40 ÅR ETTER

1945 • UTGITT AV KRIGSINVALIDEFORBUNDET OG VETERANORGANISASJONENE • 1985

Kong Haakon og Kronprins Olav fotografert under krigen i Norge, i nærheten av Molde.

KONGEN

Slik vil Kongen leve for oss: Ved en sølvblek bjørkestamme mot en naken vårskogs mørke, står han ensom med sin sønn. Tyske bombefly er over. Sliets tunge, trette furer i hans ansikt er hans egne.

Smerten i det gjelder andre. Slik må fredens ansikt være, grått og dradd av nattevåk, jaget, pint, forhånt av voldsmakt, men allikevel med styrken til å lide med alt liv.

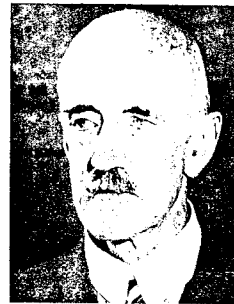
Nordahl Grieg.

ALT FOR NORGE

Det tok sin tid før tyskerne klarte å erobre hele Norge. Men i lengden var den tyske overmakten for sterk, og de norske forsvarstyrkene måtte trekke seg tilbake nordover, og til dels overgi seg.

Om Narvik var det særlig harde kamper. Byen var blitt erobret av tyskerne 9. april. Men vi fikk hjelp fra andre land som var i krig med Tyskland. Det kom utenlandske tropper til landet, både fra Storbritannia, Frankrike og Polen. De ble bl.a. satt inn i Narvik-området. Ved forenede krefter lyktes det å gjenerobre Narvik i slutten av mai måned. På grunn av krigsforholdene ute i Europa måtte imidlertid de allierte trekke troppene sine ut av landet i begynnelsen av juni 1940.

Administrasjonsrådet

Fylkesmann Christensen

Tyskerne lot ikke Quisling slippe med makten så lenge i første omgang. De ble klar over at han ikke hadde noen tillit hos folket, og fra 15. april til 25. september 1940 lot de i stedet Administrasjonsrådet slippe til, fordi de regnet dette mer formålstjenlig ut fra sine egne interesser.

Rådet ble oppnevnt av Høyesterett, ledet av høyesteretts-jusitiarius Paal Berg. Det bestod av «gode nordmenn», bl.a. fylkesmann I. E. Christensen, som var formann, Norges Banks direktør, Gunnar Jahn og Universitetets rektor, Didrik Arup Seip. Rådets medlemmer forsøkte så vidt mulig å varetta norske interesser i en vanskelig situasjon. Det virket både som Storting og som regjering, men opptrådte meget forsiktig for ikke å komme i strid med den lovlige norske regjering.

7. juni 1940

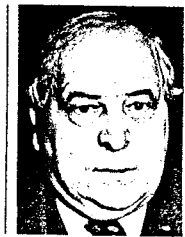

Den øverste lederen for de norske styrkene ble i løpet av april måned general Otto Ruge. Han ledet forsvaret under vanskelige forhold på en fremragende måte. Men til slutt måtte likevel alt militært forsvare oppgis. Den 7. juni 1940 måtte kongen, kronprinsen og regjeringen ta det tunge skritt å forlate landet. De reiste med et britisk krigsskip, «Devonshire» til Storbritannia. General Ruge reiste ikke fra landet. Han fant det riktig å gå i tysk krigsfangenskap, ble sendt til Tyskland og var der helt til 1945.

Elverumsfullmakten

Som nevnt var Kongen, Stortinget og regjeringen kommet seg unna tyskerne den 9. april og var flyktet nordover. At det lyktes dem å komme seg bort fra Oslo, var særlig stortingspresident C. J. Hambros fortjeneste. Han fikk varslet dem natten til 9. april, og sørget for tog og biler til transporten nordover. Stortinget forsøkte å samle seg på Hamar, men et tysk fremstøt mot dette jernbaneknutepunktet gjorde det nødvendig for stortingsrepresentantene å reise videre til Elverum. På et møte her vedtok Stortinget den viktige Elverumsfullmakten til regjeringen. Den gav regjeringen fullmakt til å styre alene inntil Stortinget igjen kunne

samles. Det var denne fullmakten fra Stortinget, landets øverste lovlige myndighet, som var det rettslige grunnlaget for at regjeringen fortsatt var landets lovlige regjering og hadde rett til å treffe alle beslutninger, også de beslutninger som normalt hører under Stortinget. Fullmakten stod ved lag under hele krigen, også etter at regjeringen måtte reise til Storbritannia.

C. J. Hambro

Kongen møter Bräuer

Den tyske sendemann Bräuer fikk natt til 10. april melding om at Stortinget hadde oppnevnt en delegasjon for «å forhandle og treffe avtale om fredelig ordning av militærinvasjonen». Bräuer ønsket å komme til Elverum for å tale med kongen personlig.

Forhandlingene kom i gang kl. 14.45. Etter et kort samtale på tomannshand med kongen, la Bräuer fram dei tyske krava for kongen og utanriksminister Koht. Møtet mellom dei tre varte vel ein time. Bräuer erklærte at Hitler ønsket ei norsk regjering som hadde hans tillit. Kongen måtte derfor godta Quisling som regjeringssjef. Det kunne diskuteras korleis statsrådet elles skulle vere samansett. Koht peikte på at Quisling ikkje hadde tillit hos det norske folket og dermed ikkje noko lovlige grunnlag for si «regjering». Kongen understreka at han var konstitusjonell monark og såleis ikkje kunne godta ei regjering som mangla folket si tillit. Dessutan måtte spørsmålet behand-

last i statsråd. Det vart avtala at Bräuer skulle få svar frå regjeringa når han nådde Eidsvoll på vege attende.

Etter møtet bilte kongen attende til Nybergsund medan Bräuer hadde ein samtale med forhandlingsdelegasjonen frå Stortinget. Han understreka overfor delegasjonen at Hitler uttrykkelig hadde kravt Quisling som statsminister. Alternativet var tysk administrasjon. I statsråd på Nybergsund refererte kongen samtalen med Bräuer og erklærte at regjeringa måtte stå fritt. Sjølv kunne han ikkje utnemne Quisling. Dersom regjeringa kom fram til at ho måtte godta dei tyske krava hadde han berre eitt å gjøre — abdisere.

Regjeringa si avgjerd var klar: Dei tyske krava måtte avvistas. Bräuer ringde Koht kl. 20 og fekk svaret. Kl. 23.30 gav sendemannen rapport til Berlin og si-terte den norske utanriksministeren: «Motstanden går vidare, så langt som mogleg.»

Konge og kronprins søker skjul for tysk fangenskap i Nybergsund.